וּפֵירוֹת נְטִיעָה זוֹ שניטעה שלשים יום קודם ראש השנה, אף שאמרנו שבעודה 'נטיעה' ראש השנה שלה הוא באחד בתשרי, מכל מקום לאחר שלש שנים דינה כ'אילן' שראש השנה שלו הוא בחמשה עשר בשבט (לעיל ב.), ולכן אף הפירות שחנטו לאחר אחד בתשרי **אֲסוּרִין עַד חֲמִשָּׁה עָשָׂר בִּשְׁבָט**, ואיסור זה, **אִם לְעֶרְלָה** – אם חנטו קודם חמשה עשר בשבט של השנה הרביעית אסורים מדין עֶרְלָה, **וְאִם לִרְבָעִי** – ואם חנטו קודם חמשה עשר בשבט של השנה החמישית דינם כדין פירות **רִבָּעִי** שיש לאוכלם בקדושה בירושלים.

הגמרא מבררת את המקור לדין האמור בסוף הברייתא. מבררת הגמרא: **מָנָא** הֲנֵי מִילֵּי שפירות שחנטו קודם חמשה עשר בשבט של השנה הרביעית או החמישית אסורים, כדין ערלה או רבעי. מבארת הגמרא: **אָמַר** רַבִּי חִיָּיא **בַּר אַבָּא, אָמַר** רַבִּי יוֹחָנָן, **וּמָטוּ בָּהּ** – ויש מטים ומכריעים לומר שמועה זו **מִשְּׁמֵיהּ** דְּרַבִּי יַנַּאי, **אָמַר** קְרָא (ויקרא יט כג-כה) 'שָׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֲרֵלִים לֹא יֵאָכֵל, **וּבַשָּׁנָה** הָרְבִיעִית יִהְיֶה כָּל פִּרְיוֹ קֹדֶשׁ הִלּוּלִים לַה', **וּבַשָּׁנָה** הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פִּרְיוֹ', ומכך שכתבה התורה 'ובשנה' בתוספת 'ו"ו' אנו דורשים שלפעמים יש להוסיף את השנה הרביעית לשנות הערלה שקדמו לה, ואת השנה החמישית לשנת הרבעי שלפניה, **שְׁפָעָמִים** שֶׁהפירות חנטו **בָּרְבִיעִית, וַעֲדַיִן אֲסוּרָה מִשּׁוּם עֶרְלָה, וּפְעָמִים** שֶׁחנטו **בַּחֲמִישִׁית וַעֲדַיִן אֲסוּרָה מִשּׁוּם רִבָּעִי.**

*

שנינו בברייתא, 'פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה'. מבררת הגמרא: **לֵימָא** שברייתא זו היא **דְּלֹא כְּרַבִּי מֵאִיר, דְּאִי כְּרַבִּי מֵאִיר, הָא אָמַר** שאפילו **יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה,** ואם כן גם אם נטעו יום אחד לפני ראש השנה, כשעבר עליה ראש השנה יהא דינה של הנטיעה כאילו עברה עליה שנה, ומתחילה למנות שנה שניה. מביאה הגמרא היכן מצאנו שכן היא דעת רבי מאיר: **דְּתַנְיָא**, **'פֵּרוֹת** הָאָמוּר **בַּתּוֹרָה סְתָם** – שלא הוזכר בן כמה הוא, הרי זה **בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד,** כלומר שנכנס יום אחד לשנתו השלישית, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר,** סתם 'פר' הוא **בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וּשְׁלֹשִׁים יוֹם.** ומה טעמם, **שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'עֵגֶל' בַּתּוֹרָה סְתָם,** היינו **בֶּן שָׁנָה,** שנאמר (ויקרא ט ג) 'וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה', וכל מקום שנאמר **'בֶּן בָּקָר'** סתם, הוא **בֶּן שָׁתַּיִם,** וכשנאמר בתורה **'פַּר'** סתם, היינו **בֶּן שָׁלֹשׁ** שנים, ואפילו אם כתוב 'פר בן בקר', וסובר רבי מאיר שמיד כשנכנס יום אחד לשנתו השלישית דינו כבן שלש, כיון שיום אחד בשנה נחשב שנה, ורבי אלעזר סובר שרק שלשים יום בשנה חשובים כשנה. ואם כן הברייתא האומרת שרק נטיעה שעברו עליה שלשים יום נחשבת כנטיעה בת שנה היא כדעת רבי אלעזר, ולא כרבי מאיר. דוחה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** שברייתא זו היא **כְּרַבִּי מֵאִיר,** ואין סתירה בדבריו, **דְּרַבִּי קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר שִׁיּוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה,** זהו דוקא **בְּסוֹף שָׁנָה** – בשנה האחרונה למנין השנים שקצבה התורה, וכגון בפר שעבר עליו יום אחד משנתו השלישית, **אֲבָל בִּתְחִלַּת שָׁנָה** – בתחילת מנין השנים, כגון נטיעה שעבר עליה יום אחד מהשנה הראשונה, **לֹא** – אין אומרים שיום זה נחשב לשנה שלימה, אלא אף רבי מאיר מודה שיש צורך בשלשים יום.

מקשה רבא: **אָמַר רָבָא, וְלָאו** קַל **וָחוֹמֶר הוּא** – האם אין לומר להיפך, שסוף המנין חמור מתחלתו, והרי יש ללמוד זאת ב'קל וחומר', **וּמָה נְּהָה,** שצריכה למנות שבעה ימים מתחילת ראייתה, כדי שתוכל לטבול לטהרתה, **שֶׁאֵין תְּחִלַּת הַיּוֹם עוֹלָה לָהּ בְּסוֹפָהּ** – אין תחילת היום האחרון נחשבת לה כיום שלם, אלא צריכה להמתין עד הלילה ורק אז לטבול, ומכל מקום **סוֹף הַיּוֹם עוֹלֶה לָהּ בְּתְחִלָּתָהּ** – אם ראתה דם בסוף היום, כיון שאחרי ראיית הדם היה זמן מועט עד שקיעת החמה, נחשב לה אותו הזמן כיום שלם, והוא נמנה כיום ראשון משבעת הימים, ומוכח שיותר מסתבר לומר מקצתו ככולו בתחילת המנין, אם כן, **שָׁנָה** – לענין דבר שהתורה קצבה למנותו בשנים, **שֶׁאִם יוֹם אֶחָד עוֹלֶה לָהּ** אפילו **בְּסוֹפָהּ** להחשב כשנה שלמה, שזו דעת רבי מאיר לענין מנין שנות הפר,

לשנתו השלישית, **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר,** סתם 'פר' הוא **בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וּשְׁלֹשִׁים יוֹם.** ומה טעמם, **שֶׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר 'עֵגֶל' בַּתּוֹרָה סְתָם,** היינו **בֶּן שָׁנָה,** שנאמר (ויקרא ט ג) 'וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה', וכל מקום שנאמר **'בֶּן בָּקָר'** סתם, הוא **בֶּן שָׁתַּיִם,** וכשנאמר בתורה **'פַּר'** סתם, היינו **בֶּן שָׁלֹשׁ** שנים, ואפילו אם כתוב 'פר בן בקר', וסובר רבי מאיר שמיד כשנכנס יום אחד לשנתו השלישית דינו כבן שלש, כיון שיום אחד בשנה נחשב שנה, ורבי אלעזר סובר שרק שלשים יום בשנה חשובים כשנה. ואם כן הברייתא האומרת שרק נטיעה שעברו עליה שלשים יום נחשבת כנטיעה בת שנה היא כדעת רבי אלעזר, ולא כרבי מאיר. דוחה הגמרא: **אֲפִילּוּ תֵּימָא** שברייתא זו היא **כְּרַבִּי מֵאִיר,** ואין סתירה בדבריו, **דְּרַבִּי קָאָמַר רַבִּי מֵאִיר שִׁיּוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה,** זהו דוקא **בְּסוֹף שָׁנָה** – בשנה האחרונה למנין השנים שקצבה התורה, וכגון בפר שעבר עליו יום אחד משנתו השלישית, **אֲבָל בִּתְחִלַּת שָׁנָה** – בתחילת מנין השנים, כגון נטיעה שעבר עליה יום אחד מהשנה הראשונה, **לֹא** – אין אומרים שיום זה נחשב לשנה שלימה, אלא אף רבי מאיר מודה שיש צורך בשלשים יום.

מקשה רבא: **אָמַר רָבָא, וְלָאו** קַל **וָחוֹמֶר הוּא** – האם אין לומר להיפך, שסוף המנין חמור מתחלתו, והרי יש ללמוד זאת ב'קל וחומר', **וּמָה נְּהָה,** שצריכה למנות שבעה ימים מתחילת ראייתה, כדי שתוכל לטבול לטהרתה, **שֶׁאֵין תְּחִלַּת הַיּוֹם עוֹלָה לָהּ בְּסוֹפָהּ** – אין תחילת היום האחרון נחשבת לה כיום שלם, אלא צריכה להמתין עד הלילה ורק אז לטבול, ומכל מקום **סוֹף הַיּוֹם עוֹלֶה לָהּ בְּתְחִלָּתָהּ** – אם ראתה דם בסוף היום, כיון שאחרי ראיית הדם היה זמן מועט עד שקיעת החמה, נחשב לה אותו הזמן כיום שלם, והוא נמנה כיום ראשון משבעת הימים, ומוכח שיותר מסתבר לומר מקצתו ככולו בתחילת המנין, אם כן, **שָׁנָה** – לענין דבר שהתורה קצבה למנותו בשנים, **שֶׁאִם יוֹם אֶחָד עוֹלֶה לָהּ** אפילו **בְּסוֹפָהּ** להחשב כשנה שלמה, שזו דעת רבי מאיר לענין מנין שנות הפר,

---

המשך מעמוד לב

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת במדבר

ויש[11] באותיות השם הגדול כשנספרם[12] גם כן על הדרך זה מנין אלף וחמש מאות בגימטריא מל"ך של"ם כמספר הגדול של מנצפ"ך. והאותיות[13] כפולות במלואותן כנודע כי כפל הה"א[14] בה"ה אחרת בפלס[15] וראה ועשה שהנקודה[16] מוסב על נח נראה וכן[17] כפל האותיות הרי שלשת אלפים וההוראה[18] היותר נודעה ומפורסמת למילוי זה של שם העצם שהוא האותיות בעצמן היא על העתיד שיהי' השם נקרא כמו שהוא נכתב[19].

אמנם[20] על יחוד ב' המאורות העליונים והשואתן שהרמז להם בשתי אותיות אחרונים של שם הנה אנחנו נמנה גימטריא אחרת באותיותיו י' פעמים ח' הם נ' נ' פעמים ו"ה הרי חמש מאות וחמשים.

עשרה מאמרות – מאמר חקור דין ח"ב – פרק לא, עם פירוש יד יהודה

---

11) ויש וכו' כי המנין שש מאות אלף למספר בני ישראל הרמז להם בשם משה ובשם סיני, אמנם הפרט שלשת אלפים מרומזים בשם של הוי'.

12) כשנספרם גם כן על הדרך הזה והיינו י' פעמים י' עולה נ', ו' פעמים נ' עולה ש', ה' פעמים ש' הרי ט"ו מאות בגימטריא מלך שלם שהוא גם כן ט"ו מאות במספר מנצפ"ך שהכ"ף פשוטה מקומה אחר התי"ו ונחשבת לת"ק והמ"ם לת"ר.

13) והאותיות כפולות במלואותן כזה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה.

14) כי כפל הה"א בה"א אחרת שהגם שיש בשם הגדול עוד מלויין אחרים והן מלוי אלפי"ן מלוי יו"דין מלוי הה"ין כנודע, מ"מ פשוטו של מלוי השם הגדול הוא כנזכר כי כן הה"א בציי"רי מושכ' ה"ה אחרת כמשפט כל ציי"רי.

15) כפלס וכמשקל וראה ועשה שהציי"רי שתחת האל"ף ושי"ן גוררת ה"ה אחרי'.

16) שהנקודה ציי"רי מוסב על נח נראה ר"ל על הה"א הנחה במבטא ונראה בכתב.

17) וכן כפל האותיות שכיון שכפל הה"א בה"א והכי נמי הוי"ו בוי"ו וכפל היו"ד הוא במלואו ו' ד' נמצא שמלוי השם עושה אות כפול והוא עוד ט"ו מאות על דרך שזכרנו ס"ה שלשת אלפים.

18) וההוראה וכו' ר"ל והראי' שמלוי זה הוא היותר פשוט להיות' מורה שהשם הקדוש יהא נקרא באותיותיו לעתיד כמו שהוא נכתב ולזה הוא כפול אחד מורה על הכתיבה ואחד מורה על הקריאה באותיותיו במהרה בימינו.

19) פסחים נ.

20) אמנם וכו' ר"ל והחמש מאות וחמשים היתירים במנין רמוזים גם כן בהשם על ידי גימטריא אחרת והיינו ע"פ שידענו שהיחוד ב' המאורות הגדולים כי ה' הוא האלקים נרמז בב' אותיות ו' ה' שבשם כי הוי"ו ת"ת רמז לשם של הוי' וה"א אחרונה מלכות רמז לשם אלקים וע"כ ראוי לחשבן לאות אחד ונאמר על שתי אותיות הראשונות י' פעמים ה' חמשים, נ' פעמים י"א כמנין ו"ה הרי ת"קן.

אֵינוֹ דִּין – וכי אין זה קל וחומר שֶׁיּוֹם אֶחָד עוֹלֶה בְּתַחְלָתָהּ – בתחילת המנין, ואם כן, מסתבר שלדעת רבי מאיר יום אחד בתחילת הנטיעה, יחשב כשנה שלמה, נמצא שהברייתא המצריכה שלשים יום, על כרחך אינה כדעת רבי מאיר.

מקשה הגמרא: וְאֶלָּא מַאי – ולדבריך מה ראוי לומר, שהברייתא היא כדעת רַבִּי אֶלְעָזָר, ששלשים יום בשנה נחשבים כשנה, אם כן שְׁלֹשִׁים וּשְׁלֹשִׁים בָּעֵי – מלבד שלשים יום שקודם ראש השנה המחשיבים את הנטיעה כבת שנה, יש צורך בשלשים יום נוספים קודם לכן, שבהם הנטיעה משתרשת בארץ, שהרי קודם לכן אינה נחשבת כלל כ'נטיעה', אלא כמונחת בבית ואי אפשר להתחיל למנות את שנות הערלה, ואילו בברייתא מבואר שדי בשלשים יום קודם ראש השנה. ומוכיחה הגמרא שיש צורך באותם שלשים יום שתשתרש הנטיעה בארץ: דִּתְנַן (שביעית פ"ב מ"ו), אֵין נוֹטְעִין וְאֵין מַבְרִיכִין וְאֵין מַרְכִּיבִין עֶרֶב שְׁבִיעִית בזמן שהוא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה של שביעית, משום שעד שתושרש הנטיעה תבנס שנת השמיטה, ונמצא שהיתה הנטיעה בשנת השמיטה, וְאִם נָטַע וְהִבְרִיךְ וְהִרְכִּיב בזמן זה, יַעֲקֹר (דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַרְכָּבָה או נטיעה והברכה שֶׁאֵינָהּ קוֹלֶטֶת – משתרשת בְּשִׁלֹּשָׁה יָמִים הראשונים מאז שהורכבה, שׁוּב אֵינָהּ קוֹלֶטֶת. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים, זמן הקליטה הוא שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת. וכיון שדעת תנא קמא שאין הנטיעה קולטת בפחות משלשים יום, מסתבר שכך היא גם כן דעת הברייתא שהובאה לעיל. ממשיכה הגמרא בקושייתה: וְאָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ על משנה זו, לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שזמן הקליטה הוא שְׁלֹשִׁים יום, צָרִיךְ שְׁלֹשִׁים יום עד שנקלט, ועוד שְׁלֹשִׁים יום ל'תוספת שביעית', שאסור לנטוע גם בשלשים יום שקודם שביעית. וּלְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שזמן הקליטה הוא שְׁלֹשָׁה ימים, צָרִיךְ לנטוע שְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים יום קודם ראש השנה, שלשה ימים עד שיקלט, ושלשים יום לתוספת שביעית, וּלְדִבְרֵי הָאוֹמֵר שזמן הקליטה הוא שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, צָרִיךְ לנטוע שְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת וּשְׁלֹשִׁים יוֹם קודם ראש השנה. ואם כן לשיטת רבי אלעזר שרק שלשים יום מהשנה נחשבים כשנה, היתה הברייתא צריכה לומר שרק נטיעה שניטעה ששים יום קודם ראש השנה הרי היא כמי שעברה עליה שנה אחת, ומותר לקיימה בשביעית, ואילו בברייתא מבואר שאם נטע שלשים יום קודם ראש השנה, בראש השנה נחשב שעברה עליו שנה אחת, וכן אפשר לקיימה בשביעית.

מוסיפה הגמרא ומקשה: וְאִי נַמִּי – ואף אם תאמר שהתנא בְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ שזמן הקליטה הוא שלשה ימים, עדיין קשה, שהרי שְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים יום בָּעֵי, שלשה לקליטה, ושלשים לתוספת שביעית. ואם כן אין לומר שהברייתא סוברת כרבי אליעזר, ואף לא כרבי יהודה.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא לְעוֹלָם הברייתא כְּרַבִּי מֵאִיר היא, שסובר שיום אחד בשנה חשוב שנה, ובאמת די ביום אחד קודם ראש השנה כדי להחשיב זאת כשנה שלמה, וְכִי קָאָמַר התנא בברייתא שיש לנטוע שְׁלֹשִׁים יום קודם ראש השנה, היינו לְצורך קְלִיטָה, משום שרבי מאיר סובר כתנא קמא של המשנה בשביעית שזמן קליטה הוא שלשים יום.

מקשה הגמרא: אִי הָכִי – אם הברייתא סוברת כרבי מאיר, שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד יום בָּעֵי, שהרי רק אחרי שלשים יום נקלטת הנטיעה, ויש צורך ביום נוסף שהוא נחשב כשנה ראשונה לשנות הערלה, וכן לתוספת שביעית, ואילו בברייתא מבואר שדי בשלשים יום. מתרצת הגמרא: קָא סָבַר רבי מאיר, הַיּוֹם הַשְּׁלֹשִׁים של זמן הקליטה, עוֹלֶה לָבֶאן וּלְבָאן – נמנה גם בכלל שלשים ימי הקליטה, וגם כ'יום אחד' המחשיב שעברה על הנטיעה שנה שלימה, והטעם לכך, משום שקליטת הנטיעה נעשית מיד בתחילת יום השלשים, ושאר היום נחשב כשנה כיון שמקצת היום ככולו.

*

הגמרא מביאה את המקור למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר, אם יום אחד בשנה חשוב שנה, או שלשים יום בשנה נחשבים לשנה: אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וּשְׁנֵיהֶן – רבי מאיר ורבי אלעזר, מִקְרָא אֶחָד דָּרְשׁוּ ללימוד שיטתם, שנאמר לגבי המבול (בראשית ח יג) 'וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בָּראשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ', רַבִּי מֵאִיר סָבַר, מִדְּאַתַּיְיתִי יוֹם אֶחָד הוּא דְּעָיֵיל בַּשָּׁנָה – מכך שבזמן שעדיין נכנס רק יום אחד בשנת השש מאות ואחת, וְקָא קָרֵי לָהּ שָׁנָה – והתורה מחשיבה זו כשנה נוספת במנין השנים שהרי אמרה שהיה זה ב'שש מאות ואחת שנים', אם כן שְׁמַע מִינַּהּ שיוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה חָשׁוּב שָׁנָה.

אומרת הגמרא: וְאִידָךְ – ורבי אלעזר, דוחה ראיה זו, כי אמנם אִי כְּתִיב 'בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת וְאַחַת שָׁנָה', היה מוכח כְּדְקָאָמְרַתְ, שמכך שנכתב 'אחת' בסמוך ל'שנה' מוכח לשנה' שלאותו יום קראה התורה שנה, אך הַשְׁתָּא דִּכְתִיב 'בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה', שה'שנה' נכתבה בסמיכות ל'שש מאות', אם כן 'שָׁנָה' אַ'שֵׁשׁ מֵאוֹת' קָאֵי, וּמַאי 'אַחַת' – ומה כוונת התורה במה שאמרה 'באחת' אם אין היא נחשבת במנין השנים, היינו אַתַּחְלְתָא דְּאַחַת קָאָמַר – כלומר שבאה התורה לומר שהיה הדבר בתחילת שנת השש מאות ואחת לשנותיו של נח, אבל עדיין אין היא נחשבת למנין השנים כשנה שלמה כיון שלא עבר ממנה אלא רק יום אחד.

הגמרא מבררת את טעמו של רבי אלעזר: וְרַבִּי אֶלְעָזָר, מַאי טַעְמָא – מנין לו ששלשים יום בשנה נחשבים שנה, דִּכְתִיב באותו הפסוק 'בָּראשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ', כלומר, ביום הראשון של החדש הראשון, מִדְּאַתַּיְיתִי יוֹם אֶחָד הוּא דְּעָיֵיל בַּחֹדֶשׁ, וְקָא קָרֵי לֵיהּ חֹדֶשׁ – מכך שאף שנכנס רק יום אחד בחדש כבר קראה לו התורה 'חדש', שְׁמַע מִינָּהּ שיוֹם אֶחָד בַּחֹדֶשׁ חָשׁוּב חֹדֶשׁ, ומכך דְּיוֹם אֶחָד בַּחֹדֶשׁ חָשׁוּב חֹדֶשׁ, יש ללמוד שגם שְׁלֹשִׁים יוֹם בַּשָּׁנָה חֲשׁוּבִין שָׁנָה, והדימוי הוא בכך שחֹדֶשׁ לְמִנְוְיָיו – החדש נמנה לפי ימים, שנאמר (במדבר יא כ) 'עַד חֹדֶשׁ יָמִים', ויום אחד נחשב כחדש, וְכָךְ גַּם שָׁנָה לְמִנְוְיָהּ – שנה נמנית לפי חדשים, שנאמר (שמות יב ב) 'לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה', וגם בזה אם עבר חדש אחד הרי זה כאילו עברה שנה שלימה.

(התבאר שרבי מאיר ורבי אלעזר דורשים מהפסוק שנאמר לגבי המבול (בראשית ח יג) 'וַיְהִי בְּאַחַת וְשֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה בָּראשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ', או שיום אחד נחשב כשנה, או ששלשים יום נחשבים כשנה. אומרת הגמרא: מִכְּלָל – מתוך זה יש ללמוד, דְּתַרְוַיְיהוּ סְבִירָא לְהוּ שפְּנִים נִבְרָא הָעוֹלָם, וממנו מתחילים למנות את שנות העולם, וכיון שהחדש ה'ראשון' המוזכר בתורה הוא חדש ניסן, מוכח שאף שעבר מתחילת השנה רק יום אחד, או שלשים יום, הרי זה כאילו עברה שנה. שהרי אם היו סוברים שבתשרי נברא העולם, אם כן כשהגיע החדש ה'ראשון', ובלשון התורה זהו חדש ניסן, כבר עברו ששה חדשים מהשנה הששׁ מאות ואחת שנמנית מתשרי, ואפשר שרק זמן זה מכונה כ'שנה', אבל יום אחד או שלשים יום אינם נחשבים כשנה).

*

הגמרא מביאה מחלוקת באיזה חדש נברא העולם: תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בְּתִשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם, בְּתִשְׁרֵי נוֹלְדוּ שנים מהאָבוֹת [־אברהם ויעקב], בְּתִשְׁרֵי מֵתוּ אותם אָבוֹת [־אברהם ויעקב], בְּפֶסַח נוֹלַד יִצְחָק, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדָה – נגזר הריון על שָׂרָה וְרָחֵל האמהות, וְעל חַנָּה אשת אלקנה, אמו של שמואל הנביא, בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה יָצָא יוֹסֵף הצדיק מִבֵּית הָאֲסוּרִין,